

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра педагогіки та освіти**

**КОМПЛЕКС НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

«МЕТОДИКА ВИХОВНОЇ РОБОТИ»

Для освітньо-професійних програм «Середня освіта. Українська мова та література», «Середня освіта. Мова та література (англійська)», «Середня освіта. Мова та література (німецька)», «Середня освіта. Мова та література (російська)», «Середня освіта. Мова та література (новогрецька)», «Середня освіта. Історія», «Середня освіта. Фізична культура»

спеціальність 014 Середня освіта

Автор: к. філол. н.,
М.М. Нетреба

Затверджено на засіданні кафедри педагогіки та освіти
протокол № 1 від «28» серпня 2020 р.

**ЗМІСТ КОМПЛЕКСУ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«МЕТОДИКА ВИХОВНОЇ РОБОТИ»**

Робоча програма дисципліни.....	3
Навчальний контент.....	18
Методичні рекомендації до проведення практичних (семінарських) занять.....	20
Дидактичне забезпечення самостійної роботи.....	43
Засоби діагностики навчальних досягнень здобувачів вищої освіти.....	48
Інформаційні матеріали бібліотеки по забезпеченню навчальними підручниками (посібниками) з дисципліни.....	52

МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ОСВІТИ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

НДПП 1.2.4 Методика виховної роботи
(шифр і назва навчальної дисципліни)

Освітньо-професійна програма «Середня освіта. Українська мова та література», «Середня освіта. Мова та література (англійська)», «Середня освіта. Мова та література (німецька)», «Середня освіта. Мова та література (російська)», «Середня освіта. Мова та література (новогрецька)», «Середня освіта. Історія», «Середня освіта. Фізична культура»

спеціальність 014 Середня освіта
(код та найменування спеціальності)

факультет іноземних мов
(назва факультету)

Робоча програма навчальної дисципліни «Методика виховної роботи» для здобувачів вищої освіти за ОС «Бакалавр», спеціальністю 014 Середня освіта (освітньо-професійна програма «Середня освіта. Українська мова та література», «Середня освіта. Мова та література (англійська)», «Середня освіта. Мова та література (німецька)», «Середня освіта. Мова та література (російська)», «Середня освіта. Мова та література (новогрецька)», «Середня освіта. Історія», «Середня освіта. Фізична культура»). 2020 р. 16 с.

Розробники: Нетреба М.М. – к.філол.н., доцент кафедри педагогіки та освіти

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри педагогіки та освіти

Протокол від «28» серпня 2020 року № 1

Завідувач кафедри

 (Задорожна-Княгницька Л.В.)

«28» серпня 2020 року

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна	заочна
Кількість кредитів – 3	<u>014 Середня освіта.</u> _____	Нормативна	
	(шифр і назва)		
Модулів – 2	Напрямок підготовки 014 _____ <u>Середня освіта.</u> _____	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		3-й	3-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання: розробка виховного заходу	«Середня освіта. Мова та література (англійська, німецька, російська, новогрецька, українська)» «Середня освіта. Історія», «Середня освіта. Фізична культура» _____	Семестр 5	
Загальна кількість годин - 90		1-й	1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента - 2	Освітній ступень «Бакалавр»	Лекції	
		20 год.	10 год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	8 год.
		0 год.	0 год.
		Самостійна робота	
		53 год.	71 год.
		Індивідуальні завдання	
		1 год.	1 год.
Вид контролю: залік			

Примітка:

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 40/60 %

для заочної форми навчання – 20/80 %

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: набуття студентами системи знань з теоретичних основ виховання, вмінь і навичок з методики виховної роботи, необхідних для організації виховної діяльності зі школярами, формування особистості фахівця, розвиток професійних якостей, особистої ерудиції студентів, професійної компетентності, творчої професійної спрямованості.

Завдання:

- ознайомлення студентів із специфікою виховної діяльності вчителя в умовах розбудови української національної школи;
- формування практичних умінь та навичок здійснення цілеспрямованого освітнього процесу;
- стимулювання пізнавальної та творчої активності студентів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

1. Сутність, зміст та особливості технології виховного процесу.
2. Методи, прийоми, засоби виховання.
3. Форми організації виховної роботи.
4. Особливості діяльності класного керівника, методику формування учнівського колективу.
5. Технологію моделювання виховних заходів.

вміти:

1. Самостійно працювати з педагогічною, довідковою літературою.
2. Застосовувати методи виховної роботи в практичній діяльності.
3. Розробляти сценарії різних форм позаурочної діяльності зі школярами.
4. Організовувати дозвілля учнів.

**Перелік компетентностей випускника відповідно ОПП
спеціальності 014 Середня освіта**

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов
Загальні компетентності	I. Здатність діяти громадянські свідомо на основі загальнолюдських ціннісних орієнтирів, вміти застосовувати основні принципи функціонування сучасного суспільства сталого розвитку та його соціальних інститутів в умовах ринкових відносин, дотримуватися основ безпеки професійної діяльності та здорового способу життя (КЗ 1). II. Здатність до збору, обробки, збереження, продукування, передачі й аналізу професійно важливої інформації з різних джерел (КЗ 2). III. Здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію; працювати в команді з дотриманням етичних норм та цінностей мультикультурного суспільства; спілкуватися рідною та іноземною мовами усно та письмово (КЗ 3). IV. Здатність розвивати вміння вчитися упродовж життя з високим ступенем автономії, розробляти власну траєкторію саморозвитку упродовж життя (КЗ 4). V. Здатність взаємодіяти з громадськістю, батьками учнів, ЗМІ, демонструючи професійно-педагогічні якості, виявляючи навичками публічного мовлення і аргументації (КЗ 5).
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	VI. Здатність застосовувати знання педагогіки та фахових методик у педагогічній діяльності, виявляючи наполегливість у досягненні мети, відповідальність за розвиток дитячого колективу (КП 1). VII. Здатність організовувати навчально-виховний процес в основній школі з урахуванням індивідуальних та особливих потреб школярів, забезпечувати якість загальної середньої освіти (КП 2). VIII. Здатність аналізувати навчально-виховний процес, власну професійну діяльність за різними методиками (КП 3). IX. Здатність забезпечувати ефективне керівництво пізнавальною діяльністю учнів, моральним та інтелектуальним розвитком особистості школяра (КП 4). X. Здатність здійснювати іншомовну комунікативну діяльність з основної іноземної мови; другої іноземної мови для реалізації професійних завдань і особистісних намірів (КП 5).

XI. Здатність організувати навчально-виховний процес з іноземних мов і літератури у закладах середньої освіти, спрямований на формування в учнів сукупності іншомовних комунікативних компетентностей (КП 6).

XII. Здатність застосовувати інформаційно-комунікаційні технології у професійній педагогічній діяльності і реалізації комунікативних стратегій в іншомовній діяльності (КП 7).

XIII. Здатність розуміти закономірності літературного процесу, художнього значення літературних творів для формування духовності людини і читацького кругозору учнів (КП 8).

XIV. Здатність професійно-методичної рефлексії на основі здобутих фундаментальних знань психології, педагогіки, методик навчання мови та зарубіжної літератури (КП 9).

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи виховного процесу в закладі загальної середньої освіти

Тема 1. Сутність процесу виховання

Поняття виховання. Особливості сучасного виховання. Структура теорії виховання: мета, завдання, зміст, етапи, закономірності, принципи, форми, методи, прийоми. Самовиховання. Перевиховання.

Тема 2-3. Методи, прийоми, засоби, форми виховання

Поняття про методи виховання. Класифікація методів виховання: методи формування свідомості учня; методи організації діяльності і формування досвіду поведінки; методи стимулювання діяльності, поведінки учня; методи контролю за ефективністю виховання. Прийоми і засоби виховання. Зміст позаурочної та позашкільної виховної роботи. Масові, групові та індивідуальні форми виховної роботи. Основні позашкільні заклади та нові підходи до організації їхньої роботи.

Тема 4. Основні закономірності та принципи виховання.

Аналіз закономірностей процесу виховання. Основні принципи виховання в початковій школі. Характеристика шляхів реалізації принципів виховання у процесі виховної роботи школи.

Тема 5-6. Зміст, характеристика основних напрямів виховання.

Характеристика змісту виховання. Основні напрямки виховання в умовах сучасної школи (моральне, трудове, фізичне, естетичне, розумове). Формування світогляду і громадянської активності школярів. Проблема вихованості школярів у сучасній педагогіці. Діагностика рівнів вихованості. Організація педагогічних умов підвищення рівня вихованості молодших школярів.

Змістовий модуль 2. Методика організації та проведення виховної роботи в закладі загальної середньої освіти

Тема 7. Організаційні форми виховної роботи.

Поняття про форму виховання. Характеристика позакласної та позашкільної виховної роботи. Специфіка організації дозвілля у початковій школі.

Тема 8. Формування учнівського колективу.

Поняття про учнівський колектив, типи колективів. Стадії розвитку учнівського колективу. Особливості педагогічного керівництва дитячим колективом учнів початкової школи.

Тема 9. Особливості діяльності класного керівника з формування всебічно розвиненої особистості учнів

Обов'язки класного керівника. Цільові програми діяльності класного керівника в нових умовах. Професіограма класного керівника (основні вміння та навички).

Тема 10. Проектування виховного процесу в ЗЗСО

Види та функції планування. Вимоги до планів виховної роботи, їх структура. Етапи планування виховної роботи в класі.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13

Модуль 1.

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи виховного процесу в школі

Тема 1. Сутність процесу виховання.	11	2	2			7							15
Тема 2-3. Методи, прийоми, засоби, форми виховання.	13	4	2		1	6	11	2	2		1		6
Тема 4. Основні закономірності та принципи виховання.	4	2	2										15
Тема 5-6. Зміст, характеристика основних напрямів виховання	6	4	2				14	2	2				10
Разом за змістовим модулем 1	34	12	8		1	13	40	4	4		1		46

Змістовий модуль 2. Методика організації та проведення виховної роботи в ЗЗСО

Тема 7. Організаційні форми виховної роботи.	24	2	2			20	12	2					10
Тема 8. Формування учнівського колективу	4	2	2				4	2	2				
Тема 9. Особливості діяльності класного керівника з формування всебічно розвинутої особистості учнів	27	2	4		1	20	4	2	2				
Тема 10. Проектування виховного	2	2					15						15

процесу в ЗЗСО												
Разом за змістовим модулем 2												
Усього годин	69	20	8	1	40	35	6	4	5	1	25	
Модуль 2												
ІНДЗ												
Усього годин	90	20	16	1	53	90	10	8		1	71	

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Сутність процесу виховання. Загальні методи виховання.	2
2	Основні напрямки виховання в сучасному закладі загальної середньої освіти	2
3	Формування учнівського колективу, його вплив на виховання особистості	2
4	Виховна робота сучасного класного керівника	2
5	Методика підготовки виховних заходів	2
6	Педагогічна діагностика якості виховної роботи	2
7	Захист виховного заходу	4
8	Разом	16

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Прочитати «Педагогічну поему» А.С. Макаренка, проаналізувати методи і форми виховної роботи педагога	20
2	Прочитати В.Сухомлинського «Серце віддаю дітям», узагальнити педагогічний досвід педагога	20
4	Вивчити історію розвитку вітчизняної системи виховання, підготувати доповідь про видатного українського педагога-вихователя	7
	Разом	53

9. Індивідуальні завдання

1. Написання тез на конференцію «Нова українська школа» (апробація курсової роботи).
2. Складання сценарію виховного заходу.
3. Захист виховного заходу.
4. Медіапрезентація з актуальних питань методики виховної роботи

Темі медіапрезентацій

1. Мета, завдання, закономірності, принципи, виховної роботи.
2. Основні напрями діяльності класного керівника.
3. Характеристика національного виховання учнів (зміст, форми, методи, засоби).
4. Планування роботи класного керівника.
5. Методи формування свідомості особистості.
6. Характеристика морально-етичного виховання учнів (зміст, форми, методи, засоби).
7. Методи формування суспільної поведінки учнів.
8. Учнівський клас як колектив: характеристика, етапи формування, принципи та перспективи розвитку, структура, органи управління, розподіл доручень та обов'язків, рівень вихованості, ідеологія.
9. Класні виховні години: тематика, методика проведення.
10. Прийоми та засоби виховання учнів.
11. Основні функції класного керівника.
12. Позакласні форми та методи виховної роботи (круглі столи, гуртки за інтересами, спортивні секції, дискусійні клуби, радіогазета тощо).
13. Критерії оцінювання роботи класного керівника.
14. Планування та проведення загальношкільних масових виховних заходів.
15. Організація естетичного виховання учнівської молоді.
16. Шкільне самоврядування: структура, функції, напрями діяльності.
17. Методи стимулювання діяльності й поведінки учнів.
18. Правове виховання учнів.
19. Методи контролю й аналізу ефективності виховання учнів.
20. Основні вимоги до плану виховної роботи класного керівника.
21. Характеристика екологічного виховання учнів (зміст, форми, методи, засоби).
22. Загальна характеристика напрямів виховання учнів.
23. Характеристика економічного виховання учнів (зміст, форми, методи, засоби).
24. Групові форми виховної роботи.
25. Характеристика трудового виховання учнів (зміст, форми, методи, засоби).
26. Індивідуальні форми виховної роботи.
27. Характеристика фізичного виховання учнів (зміст, форми, методи, засоби).
28. Планування роботи класного керівника.
29. Методи контролю й аналізу ефективності виховання учнів.
30. Характеристика екологічного виховання учнів (зміст, форми, методи, засоби).

ІНДЗ має своєю метою самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань і розвиток навичок самостійної роботи, критичного мислення, формування творчого підходу до вирішення дослідницьких проблем. Тема ІНДЗ обирається здобувачами вищої освіти за

погодженням з викладачем на початку семестру. Звіт про виконання ІНДЗ подається викладачеві.

Термін подання звіту – не пізніше ніж за 2 тижні до складання заліку. Оцінка за ІНДЗ виставляється на останньому занятті з керівництва індивідуальною та самостійною роботою на основі попереднього ознайомлення викладача зі змістом ІНДЗ.

У випадку необхідності уточнення певних результатів роботи або більш об'єктивної оцінки виконаного завдання викладач може провести співбесіду за змістом ІНДЗ.

10. Методи навчання

Лекція, бесіда, мозкова атака, реферування та конспектування методичної та педагогічної літератури.

11. Критерії оцінювання

Робота на семінарському занятті (за змістові модулі)	
0 балів	- відсутність на занятті з поважної чи неповажної причини; - відмова від відповіді на запитання за змістом теми; - не надання готового виробу чи об'єкту праці.
1-4 балів	- фрагментарне відтворення незначної частини навчального матеріалу; - відтворення менше половини навчального матеріалу; - відсутність правильної відповіді на додаткові запитання або відмова від відповіді на них.
5-9 балів	- демонстрація знань і розуміння основних положень навчального матеріалу з теми, правильна, але недостатньо обґрунтована відповідь; - відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак містить неточності.
10-15 балів	- демонстрація глибоких, міцних знань та технологічних вмінь; - аргументоване використання набутих знань у нестандартних ситуаціях; - самостійний аналіз, оцінка, узагальнення навчального матеріалу; - повна та логічна відповідь на додаткові запитання за змістом теми; творчий підхід до виконання завдань.
Індивідуальне навчально-дослідне завдання	
0-3 бали	Змістовність, глибина висвітлення досліджуваної проблеми
0-3 бали	Логіка та глибина висвітлення досліджуваної проблеми у сучасній психолого-педагогічній літературі.
0-5 бали	Правильність постановки мети та завдань індивідуального навчально-дослідного завдання, методів, використаних в ході дослідження.
0-3 бали	Об'єктивність, коректність, переконливість висновків дослідження.
0-3 бали	Відповідність технічного та літературного оформлення роботи вимогам. Відсутність мовних помилок.
0-5 бали	Творчий підхід до висвітлення досліджуваної проблеми, використання додаткових інформаційних ресурсів.

0-3 бали	Відсутність мовних помилок, науковий стиль викладення.
25	Максимальна кількість балів
Самостійна робота студента	
0 балів	- відмова від відповіді на запитання за змістом теми; - фрагментарне відтворення незначної частини навчального матеріалу; відтворення менше половини навчального матеріалу; - відсутність правильної відповіді на додаткові запитання або відмова від відповіді на них.
1 бал	- демонстрація знань і розуміння основних положень навчального матеріалу з теми, правильна, але недостатньо обґрунтована відповідь; - відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак містить неточності
2 бали	- демонстрація глибоких, міцних знань; - аргументоване використання набутих знань у нестандартних ситуаціях; - самостійний аналіз, оцінка, узагальнення навчального матеріалу повна та логічна відповідь на додаткові запитання за змістом теми

12.Засоби оцінювання

Фронтальне опитування, тестові завдання, презентація виконаних ІНДЗ, залік.

При поточному контролі оцінці підлягають:

- рівень знань, продемонстрований студентами у відповідях;
- результати виконання і захисту форм самостійної роботи.

13.Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота							Сума
Змістовий модуль №1			Змістовий модуль № 2				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	100
20	10	10	10	20	20	10	

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECT	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного

			складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14.Інструменти, обладнання та програмне забезпечення

Виконання завдань на семінарських заняттях передбачено в аудиторії, яка обладнана технікою, в якій є доступ до мережі Інтернет, проектор мультимедійний, екран, дошка настінна маркерна, що дозволяє оволодівати вміннями створення інформаційного продукту, використовувати мультимедійні презентації, наочний матеріал тощо.

15.Методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни.
2. Методичні рекомендації щодо підготовки до семінарських занять
3. Тестові завдання до курсу.

16.Рекомендована література

Базова

1. Амонашвили Ш. Размышления о гуманной педагогике. М. : Издательский Дом Шалвы Амонашвили, 2001. 464 с.
2. Антощак О. Розуміння – розум – творчість. – К.: Вид. дім Шкільний світ, 2006. 112 с.
3. Барко В. І. Розвиток здібностей і творчого потенціалу. *Обдарована дитина*. 2005. № 1. С. 27-31.
4. Березняк Є. Завдання педагога – навчити дітей бути людьми на землі. *Освіта України*. 2000. № 6. С. 10.
5. Береснева А. А. Особистісно орієнтовані технології у контексті сучасної парадигми освіти. *Гуманітарні науки*. 2006. № 1. С. 11–16.
6. Бех І. Д. Виховання особистості: підруч. для вищих навч. закл. К.: Либідь, 2008. 840 с.
7. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2 кн. Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади: навч.-метод. Видання. К.: Либідь, 2003. 280 с.
8. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2 кн. Кн. 2 : Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади: навч.-метод. Видання. К.: Либідь, 2003. 344 с.
9. Василенко Г. Екологічна освіта та виховання. *Початкова школа*. 2007. № 6. С. 6–8.
10. Волкова Н. Професійно-педагогічна комунікація: навч. посіб. К.: Академія, 2006. 256 с.
11. Волкова Н. П. Педагогіка : посіб. для студ. вищ. навч. закл. К.: Академія, 2003. 576 с.
12. Волкова Н. П. Педагогічні комунікації : навч. Посіб. Дніпропетровськ: РВВ ДНУ, 2002. 92 с.

13. Гармаш А. Методика і практика виховної роботи у вищих навчальних закладах. *Імідж сучасного педагога*. 2003. № 7/8. С. 119–122.
14. Дем'янюк Т. Д. Нові технології позашкільної освіти і виховання: наук.-метод. посіб. К., 2001. 325 с.
15. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. К.: Академвидав, 2004. 352 с.
16. Захмарна К. П. Формування в учнів відповідального відношення до природи. *Початкова школа*. 2005. № 3. С. 10–13.
17. Зязюн Л. І. Гуманістична парадигма освіти і виховання. *Вища освіта України*. 2002. № 3. С. 111–117.
18. Інформаційне забезпечення навчального процесу: інноваційні засоби і технології: колективна монографія. К.: Атіка, 2005. 252 с.
19. Коберник І. Моральне виховання: традиції, проблеми, інновації. *Рідна школа*. 2002. № 5. С. 42–44.
20. Коберник О. М. Теорія і методика психолого-педагогічного проектування виховного процесу в школі: навч.-метод. посіб. К.: Науковий світ, 2005. 152 с.
21. Ковальчук В. В. Основи наукових досліджень: навч. посіб. Вид. 2-е, доп. і перероб. К.: Видавничий дім Професіонал, 2004. 208 с.
22. Ковальчук І. Актуальні проблеми екологічної освіти та виховання. *Педагогічна думка*. 2005. № 4. С. 80–85.
23. Комар О.А. Інтерактивні технології – технології співпраці. *Початкова школа*. 2004. № 9. С. 5–7.
24. Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах та Комплексна програма художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах. *Директор школи*. 2005. № 4С. 2–31.
25. Лозова В. І. Теоретичні основи виховання і навчання: навч. посіб. Х.: ОВС, 2002. 400 с.
26. Макаренко А. С. Избранные произведения: в 3 т. / А. С. Макаренко; редкол.: Н. Д. Ярмаченко [и др.]. 2-е изд., испр. К.: Рад. шк., 1983. 517 с.
27. Макаренко А. С. О воспитании: сборник / Антон Семенович Макаренко; [сост. и авт. вступ. ст. В. С. Хелемендик]. 2-е изд., перераб. и доп. М.: Политиздат, 1990. 414 с.
28. Максимюк С. П. Педагогіка : навч. посіб. К.: Кондор, 2008. 212 с.
29. Матвієнко О.В. Виховання молодших школярів: теорія і технологія. К.: СтилоС, 2006. 543 с.
30. Основи психології та педагогіки : навч. посіб. Вінниця : ВНТУ, 2010. 163 с.
31. Педагогічна майстерність учителя : навч. посіб. / за ред. В. М. Гриньової, С. Т. Золотухіної. Вид. 2-е, випр. і доп. Х.: ОВС, 2006. 224 с.
32. Педагогічний словник / за ред. дійсн. члена АПН України М. Д. Ярмаченка. К.: Педагогічна думка, 2001. 514 с.
33. Сухомлинський В. О. Вчитель – методист – наставник. М.: Просвещение, 1988. 289 с.
34. Вишневецький О.Т. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: навч. посіб. для ВНЗ. К.: Знання. 2008. 568 с.
35. Тюріна Т. Г. Шляхи духовного формування особистості. Львів: СПОЛОМ, 2005. 106 с.

15. Інформаційні ресурси

1. Кондрашова Л.В. Методика організації виховної роботи в сучасній школі: навчальний посібник / Л.В. Кондрашова, О.О. Лавреньєва, Н.І. Зеленкова. Кривий Ріг: КДПУ, 2008. 187 с. URL: http://kdpu.edu.ua/download/kaf_pedagog/file_pedagog/met_vix_rob.pdf.

НАВЧАЛЬНИЙ КОНТЕНТ

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи виховного процесу в закладі загальної середньої освіти

Тема 1. Сутність процесу виховання

Поняття виховання. Особливості сучасного виховання. Структура теорії виховання: мета, завдання, зміст, етапи, закономірності, принципи, форми, методи, прийоми. Самовиховання. Перевиховання.

Тема 2-3. Методи, прийоми, засоби, форми виховання

Поняття про методи виховання. Класифікація методів виховання: методи формування свідомості учня; методи організації діяльності і формування досвіду поведінки; методи стимулювання діяльності, поведінки учня; методи контролю за ефективністю виховання. Прийоми і засоби виховання. Зміст позаурочної та позашкільної виховної роботи. Масові, групові та індивідуальні форми виховної роботи. Основні позашкільні заклади та нові підходи до організації їхньої роботи.

Тема 4. Основні закономірності та принципи виховання.

Аналіз закономірностей процесу виховання. Основні принципи виховання в початковій школі. Характеристика шляхів реалізації принципів виховання у процесі виховної роботи школи.

Тема 5-6. Зміст, характеристика основних напрямів виховання.

Характеристика змісту виховання. Основні напрямки виховання в умовах сучасної школи (моральне, трудове, фізичне, естетичне, розумове). Формування світогляду і громадянської активності школярів. Проблема вихованості школярів у сучасній педагогіці. Діагностика рівнів вихованості. Організація педагогічних умов підвищення рівня вихованості молодших школярів.

Змістовий модуль 2. Методика організації та проведення виховної роботи в закладі загальної середньої освіти

Тема 7. Організаційні форми виховної роботи.

Поняття про форму виховання. Характеристика позакласної та позашкільної виховної роботи. Специфіка організації дозвілля у початковій школі.

Тема 8. Формування учнівського колективу.

Поняття про учнівський колектив, типи колективів. Стадії розвитку учнівського колективу. Особливості педагогічного керівництва дитячим колективом учнів початкової школи.

Тема 9. Особливості діяльності класного керівника з формування всебічно розвиненої особистості учнів

Обов'язки класного керівника. Цільові програми діяльності класного керівника в нових умовах. Професіограма класного керівника (основні вміння та навички).

Тема 10. Проектування виховного процесу в ЗЗСО

Види та функції планування. Вимоги до планів виховної роботи, їх структура.
Етапи планування виховної роботи в класі.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ №1

Тема: Сутність процесу виховання. Загальні методи виховання.

Виховання не лише мусить розвивати розум людини і дати їй певний обсяг відомостей, а й має запалити в ній жагоду серйозної праці, без якої життя її не може бути ні достойним, ні щасливим
К. Ушинський

Мета: оволодіти знаннями про процес виховання, проаналізувати етапи процесу виховання, розглянути структуру процесу виховання, ознайомити з основними закономірностями та принципами виховання; дати уявлення про класифікацію методів виховання, проаналізувати шляхи вдосконалення методів виховання

Ключові поняття: виховний процес, сутність процесу виховання, закономірності виховання, принципи організації виховного процесу, практична реалізація принципів виховання, методи виховання, прийоми і засоби виховання, класифікація методів

ПЛАН

1. Сутність процесу виховання. Особливості сучасного виховання.
2. Структура теорії виховання: мета, завдання, зміст, етапи, форми.
3. Закономірності процесу виховання та їх характеристика
4. Принципи процесу виховання. Характеристика принципів виховання.
5. Поняття про методи, засоби та прийоми виховання.
6. Класифікація методів виховання та їх характеристика:
  - методи формування свідомості особистості;
  - методи формування досвіду суспільної поведінки й діяльності;
  - методи стимулювання та корекції;
  - методи самовиховання.
7. Умови оптимального вибору методів виховання.

Методичні поради при підготовці до семінарського заняття

З метою узагальнення вивченого, успішного виконання завдань самостійної роботи, опрацювати рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані питання.

Визначить ключові поняття, їх визначення запишіть у словник.

Підготуйтеся до заповнення таблиці, користуючись рекомендованою літературою.

Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготуватися до виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Слід пам'ятати, що сутність конспектування полягає не в переписуванні тексту, а у виділенні основних думок тексту та записуванні їх до конспекту в скороченому вигляді своїми словами.

Методичні настанови

Суспільство як соціальне об'єднання людей може функціонувати і розвиватися лише за цілеспрямованої, систематичної та організованої роботи з виховання кожної особистості. Упродовж історичного розвитку педагогічної думки виховний процес перебував у фокусі уваги теоретиків і практиків. Тому й у наш час виховання залишається головною категорією педагогіки.

Сучасна школа вимагає докорінного переосмислення всієї системи виховання, оновлення змісту, форм і методів духовного становлення особистості на засадах гуманізації життєдіяльності учня, створення умов для самореалізації у різних видах творчої діяльності.

Управління процесом виховання потребує постійного вивчення результатів виховної роботи, рівня вихованості учнів і колективу, виховних можливостей педагогічного колективу та батьківської громадськості й коригування змісту і методики виховного процесу з метою їх удосконалення.

Сукупність цих принципів забезпечує успішне визначення завдань, підбір змісту, методів, засобів і форм виховання. Принципи застосовуються не ізольовано, не по чергово, а одночасно, комплексно. Серед них немає головних і другорядних – вони всі рівнозначні. Однакова увага до всіх принципів попереджає можливі порушення реалізації виховного процесу. Єдність принципів виховання потребує від педагога вміння використовувати їх у взаємозв'язку, з урахуванням конкретних можливостей і умов.

Методи виховання передбачають спільну взаємопов'язану діяльність вихователів, вихованців, сім'ї, класного колективу та інших суб'єктів процесу виховання з метою формування переконань, навичок і поведінки людини.

Отже, метод виховання складається з прийомів. Тому деякі дослідники розглядають методи виховання як сукупність прийомів виховної взаємодії із вихованцями. Але метод не є простою сумою прийомів. Методи та прийоми в конкретних педагогічних ситуаціях можуть переходити один в одного. Методи і прийоми виховання є своєрідними інструментами в діяльності вихователя. Їх дієвість залежить від використання виховних засобів.

Готуючись до заняття, опрацюйте рекомендовану літературу з теми. Особливу увагу зверніть на методи та прийоми виховання.

Завдання для самостійної роботи:

1. Заповніть порівняльну таблицю процесів навчання та виховання:

Процес	Цілі	Принципи	Об'єкт	Засоби
Навчання				
Виховання				

2. Заповніть таблицю теорії виховання, дайте стислу характеристику:

Мета	Завдання	Зміст	Етапи	Закономірності	Принципи	Форми

3. Дайте кратку характеристику наступним поняттям:

Поняття	Сутність поняття	Спільні риси	Відмінні риси
Методи виховання			
Засоби виховання			
Прийоми			

виховання			

4. Дайте кратку характеристику наступним методам виховання:

- методи формування свідомості особистості;
- методи формування досвіду суспільної поведінки й діяльності;
- методи стимулювання та корекції;
- методи самовиховання

5. Конкретизуйте у таблиці (на вибір) 4-5 методів виховання щодо прийомів і засобів впливу:

Метод виховання	Конкретизація методу		
	Прийоми	Засоби	Інше

6. Скласти кросворд з запропонованих термінів до семінарського заняття (з відповідями).

Питання для самоконтролю:

1. Розкрийте сутність процесу виховання, його особливості.
2. Проаналізуйте цілі виховання, що передбачаються у сучасній педагогіці.
3. Розкрийте завдання виховання.
4. Назвіть функції виховного процесу.
5. **Якими критеріями визначається міра вихованості людини?**
6. Назвіть структурні елементи процесу виховання.
7. Здійсніть класифікацію основних закономірностей виховання.
8. Розкрийте зміст основних закономірностей процесу виховання.
9. Розкрийте зміст принципів виховання, обґрунтуйте їх взаємозв'язок.
10. Доведіть взаємозв'язок закономірностей і принципів виховання.
11. Розкрийте сутність методу виховання, його особливості.
12. У чому полягає відмінність між методом, прийомом і засобом виховання.

Наведіть приклади.

13. **Наведіть різні підходи до класифікації методів виховання.**

14. Розкрийте сутність групи методів формування свідомості особистості.

15. Назвіть умови, яких необхідно дотримуватись при використанні методів формування свідомості особистості.

16. Розкрийте сутність методів організації діяльності спілкування та формування досвіду суспільної поведінки.

17. Розкрийте сутність методів стимулювання діяльності і поведінки.

18. Розкрийте зміст методів самовиховання, їх функції та значення.

19. Проаналізуйте взаємообумовленість методів виховання.

20. Розкрийте взаємозв'язок між методами, прийомами і засобами виховання.

Література:

1. Педагогіка: Хрестоматія/Уклад.: А.І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. К.: Знання – Прес, 2003. 700 с.
2. Волкова Н. П. Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Видавничий центр «Академія», 2003. 576 с.
3. Фіцула М. М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів освіти. К.: Видавничий центр «Академія», 2000. 544 с.
4. Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка: Підручник. К.: Знання – Прес, 2003. 418 с.

5. Грицай Ю. О. Педагогіка. Курс лекцій: Навч. Посібник. Миколаїв: Вид-во Іліон, 2007. 564с.

6. Марків В. М. Теорія виховання: навчально-методичний посібник. Кривий Ріг: КПІ, 2015. 241 с.

7. Карпенчук С. Г. Теорія і методика виховання: Навч. посіб. 2-ге вид., допов. і переробл. К.: Виц аш к., 2005. 343 с.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 2

*Добро – це думка, положено на волю, тільки за цієї умови матимемо
непримиренність до зла, – а це і є сама суть добра...*

*Мета виховання полягає в тому, щоб, морально вдосконалюючись, людина в
своїх взаємовідносинах з іншими людьми перемагала зло.*

В.О.Сухомлинський

Мета: сприяти засвоєнню здобувачами вищої освіти понять розумове виховання, моральне виховання, національного виховання, сформуванню розуміння сутності та основних завдань естетичного, трудового та фізичного виховання учнівської молоді у сучасному закладі загальної середньої освіти, сприяти виробленню у здобувачів вищої освіти необхідних професійних умінь та навичок організації і здійснення навчально-виховної роботи з основних напрямків виховання

Ключові поняття: моральне виховання, моральна культура, моральні норми, трудове виховання, естетичне виховання, естетичні почуття, естетика поведінки, естетичне сприймання, національне виховання, національна самосвідомість, принципи національного виховання, фізичне виховання, дисциплінованість, статеве виховання, гендерне виховання, гендерна освіта, трудове виховання, економічне виховання, сімейне виховання, правове виховання, самовиховання, екологічне виховання

**Тема: Основні напрямки виховання в сучасному
закладі загальної середньої освіти**

ПЛАН

1. Сутність національного виховання: мета, завдання, форми і методи.
2. Розумове виховання, його сутність, зміст, мета, завдання
3. Моральне виховання. Виховання культури поведінки учнів
4. Трудове виховання. Система профорієнтаційної роботи. Економічне виховання.
5. Екологічне виховання. Організація екологічного виховання в освітньому процесі закладу загальної середньої освіти.
6. Естетичне виховання: шляхи, засоби та форми естетичного виховання школярів
7. Фізичне виховання. Організація фізичного виховання в сучасному закладі загальної середньої освіти
8. Інші напрями виховання: правове, сімейне, статеве, самовиховання тощо.

Методичні поради при підготовці до семінарського заняття

З метою узагальнення вивченого, успішного виконання завдань самостійної роботи, опрацювати рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані питання.

Визначить ключові поняття, їх визначення запишіть у словник.

Підготуйтеся до заповнення таблиці, користуючись рекомендованою літературою.

Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготуватися до виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Слід пам'ятати, що сутність конспектування полягає не в переписуванні тексту, а у виділенні основних думок тексту та записуванні їх до конспекту в скороченому вигляді своїми словами.

Методичні настанови

Одним із важливих завдань, що стоять перед сучасними закладами загальної середньої освіти, є моральне виховання, відродження духовності молодого покоління. Моральне виховання як педагогічний процес має складатися з організації різноманітної практичної діяльності учнів і формування у них морального ставлення та способів поведінки.

Моральне виховання – це систематичне і цілеспрямоване формування моральної свідомості, розвиток почуттів, вироблення навичок та звичок моральної поведінки.

Моральне виховання у нашій країні здійснюється на національному підґрунті шляхом засвоєння національних норм і традицій, багатой духовної культури народу, тих моральних стандартів і якостей, які виступають регуляторами норм у суспільстві.

Важливим складником всебічного розвитку особистості є розумове виховання.

Розумове виховання – цілеспрямована діяльність педагогів з розвитку розумових сил і мислення учнів, прищеплення їм культури розумової праці.

Розумове виховання відбувається у процесі засвоєння знань і не зводиться до нагромадження певного їх обсягу. Процес здобуття знань і якісне їх поглиблення є чинником розумового виховання лише тоді, коли знання стають особистими переконаннями, духовним багатством людини.

Під час розумового виховання відбувається накопичення певного фонду знань: термінології, символів, імен, назв, дат, понять, існуючих між ними зв'язків і залежностей, відображених у правилах, законах, закономірностях, формулах.

Мета розумового виховання – формування наукового світогляду, розвиток пізнавальних і творчих здібностей, вироблення культури розумової праці, виховання інтересу й потреби в розумовій діяльності, у постійному збагаченні науковими знаннями, в застосуванні їх на практиці.

Актуальність створення системи національного виховання в умовах України визначається потребами суспільства у всебічній активізації інтелектуального і духовно-творчого потенціалу національних та загальнолюдських цінностей, суперечливими процесами включення особистості в соціальне життя, необхідністю забезпечення єдності, наступності та послідовності виховуючи впливів різних соціальних інститутів, постійного коректування виховного процесу.

Національне виховання – це виховання дітей на культурно-історичному досвіді рідного народу, його традиціях, звичках і обрядах, багатовікових виховних традиціях, духовності.

Головною **метою** національного виховання на сучасному етапі є передача молодому поколінню соціального досвіду, багатства духовної культури народу, його національної ментальності, своєрідності світогляду і на цій основі формування особистих рис громадян України, які включають у себе національну, художньо-естетичну, правову, трудову, фізичну, екологічну культуру, розвиток індивідуальних здібностей і таланту.

Ціннісне ставлення до природи і формування на його основі **екологічної культури** є обов'язковою умовою сталого розвитку суспільства, узгодження економічних, екологічних і соціальних чинників розвитку. Поява суттєвих екологічних проблем більшою мірою й обумовлена низьким, а у деяких громадян початковим, рівнем екологічної грамотності, свідомості.

В усі часи в цивілізованих суспільствах приділяли велику увагу естетичному вихованню. Роль естетичного виховання у формуванні особистості важко переоцінити. Гармонійний, всебічний розвиток особистості неможливий без її естетичної вихованості.

Естетичне виховання – це педагогічна діяльність, спрямована на формування здатності сприймати і перетворювати дійсність за законами краси.

Зміст кожного напрямку виховання реалізується в закладах загальної середньої освіти такими шляхами: використанням виховних можливостей кожного предмету, у позакласній і позашкільній виховній роботі способом підбору тем, форм і методів проведення заходів відповідно до віку і напрямку виховання, залучення учнів до різних видів практичної діяльності з метою формування у них навичок і звичок відповідної поведінки, залучення сім'ї і громадськості до реалізації напрямів виховної роботи, засобами різних видів мистецтв

Готуючись до заняття, опрацюйте рекомендовану літературу з теми. Особливу увагу зверніть на організація напрямків виховання в освітньому процесі закладу загальної середньої освіти.

Завдання для самостійної роботи:

1. Заповніть таблицю напрямків виховання, дайте стисло характеристику:

Напрями виховання	Мета	Завдання	Форми	Методи
Розумове виховання				
Моральне виховання				
Національне виховання				
Трудове виховання				
Економічне виховання				
Естетичне виховання				
Фізичне виховання				
Самовиховання				
Правове				

виховання				
Сімейне виховання				

2. Дайте визначення наступним поняттям: моральне виховання, моральна культура, моральні норми, трудове виховання, естетичне виховання, естетичні почуття, естетика поведінки, естетичне сприймання, національне виховання, національна самосвідомість, принципи національного виховання, фізичне виховання, дисциплінованість, статеве виховання, гендерне виховання, гендерна освіта, трудове виховання, економічне виховання, сімейне виховання, правове виховання, самовиховання, екологічне виховання.
3. До кожного напрямку виховання підберіть по 2-3 виховних заходів із зазначенням методів та форм роботи.
4. Скласти кросворд з запропонованих термінів до семінарського заняття (з відповідями).

Питання для самоконтролю:

1. Розкрийте сутність розумового виховання, його особливості.
2. Обґрунтуйте важливість розвитку мислення і різних його видів.
3. Доведіть необхідність формування в учнів культури розумової праці.
4. Назвіть **методи розумового виховання.**
5. **На розвиток яких рис особистості спрямоване розумове виховання?**
6. Назвіть **оцінні параметри розумового виховання учнів.**
7. Розкрийте сутність поняття «науковий світогляд».
8. Обґрунтуйте **дидактичні та виховні умови, що сприяють перетворенню знань учнів на погляди, переконання, ідеали.**
9. Розкрийте сутність національного виховання.
10. Що є метою національного виховання?
11. Який виховний потенціал народних звичаїв, обрядів, традицій?
12. Розкрийте **зміст морального виховання у сучасному закладі загальної середньої освіти.**
13. В яких організаційних формах реалізується зміст морального виховання учнів?
14. Розкрийте зміст системи моральних цінностей.
15. Назвіть **оцінні параметри рівня морального виховання учнів на уроці.**
16. Назвіть шляхи формування моральних переконань.
17. Розкрийте сутність **екологічного виховання.**
18. Розкрийте мету **екологічного виховання.**
19. Обґрунтуйте необхідність екологічного виховання учнів на сучасному етапі розвитку суспільства.
20. На яких засадах будується практична реалізація завдань і мети екологічної освіти в сучасній школі?
21. Назвіть можливі причини низького рівня екологічної вихованості школярів.
22. Розкрийте сутність естетичного виховання.
23. У чому полягає головна мета естетичного виховання?
24. Назвіть **особливості організації естетичного виховання в освітньому процесі навчального закладу.**
25. Назвіть **оцінні параметри рівня естетичного виховання учнів на уроці.**

26. В яких організаційних формах реалізується зміст естетичного виховання учнів?
27. Розкрийте сутність поняття «естетична культура», назвіть її складові.
28. Розкрийте сутність трудового виховання.
29. У чому полягає головна мета е трудового виховання?
30. В яких організаційних формах реалізується зміст трудового виховання учнів?
31. Розкрийте сутність профорієнтації. Назвіть цілі профорієнтації.
32. Розкрийте сутність економічного виховання.
33. Розкрийте сутність фізичного виховання.
34. Назвіть особливості організації фізичного виховання в освітньому процесі сучасного закладу освіти.
35. Розкрийте сутність правового виховання.

Література:

1. Основні орієнтири виховання учнів 1-12 класів загальноосвітніх навчальних закладів України. Програма. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2010. 80 с.
2. Вишневецький О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: навч. посіб. К.: Знання, 2008. 566 с.
3. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання: навч. посіб. К.: Вища шк., 2005. 343 с.
4. Лозова В. І., Троцько Г. В. Теоретичні основи виховання і навчання: навчальний посібник / Харк. держ. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. Харків: «ОВС», 2002. 400 с. 2.
5. Вишневецький О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: навч. посіб. К.: Знання, 2008. 566 с.
6. Ярощук Л.Г. Методика виховної роботи. Навч.-метод. Комплекс. К.: Видавничий Дім «Слово», 2012. 320 с.
7. Казанжи І. Теорія і методика виховної роботи в школі І ступеня. Навчальний посібник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2014. 296 с.
8. Марків В. М. Теорія виховання : навчально-методичний посібник / Володимир Миколайович Марків. Кривий Ріг: КПП, 2015. 241 с.
9. Кондрашова, Л.В., Лаврентьева, О.О., Зеленкова, Н.І. Методика організації виховної роботи в сучасній школі: навчальний посібник. Кривий Ріг: КДПУ, 2008. 187 с.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 3

*Знання виховання повинно прийти до вихователя
не у праці байдужого його вивчення,
а лише в процесі спільної з ним роботи і найактивнішої йому допомоги*
А.С. Макаренко

Тема: Формування учнівського колективу, його вплив на виховання особистості

Мета: ознайомити здобувачів вищої освіти з поняттям «учнівський колектив», розкрити розуміння його як мети і засобу виховання школярів, впливу колективу на особистість, розвивати професійні якості, активність мислення.

Ключові слова: колектив, учнівський колектив, загальношкільний колектив; ознаки колективу, функції колективу, структура дитячого колективу, етапи розвитку колективу, система перспективних ліній, закон паралельної дії, суспільна думка

ПЛАН

1. Колектив: сутність, ознаки та функції.
2. Взаємообумовленість розвитку колективу і особистості.
3. Процес розвитку колективу. Система перспективних ліній.
4. Педагогіка паралельної дії.
5. Виховний колектив та його ознаки.
6. Вплив колективу на особистість дитини. Структура дитячого, загальношкільного колективу.
7. Методи згуртування колективу.
8. Особливості роботи педагога на різних етапах розвитку колективу.

Методичні поради при підготовці до семінарського заняття

З метою узагальнення вивченого, успішного виконання завдань самостійної роботи, опрацювати рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані питання.

Визначить ключові поняття, їх визначення запишіть у словник.

Підготуйтеся до заповнення таблиці, користуючись рекомендованою літературою.

Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготуватися до виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Слід пам'ятати, що сутність конспектування полягає не в переписуванні тексту, а у виділенні основних думок тексту та записуванні їх до конспекту в скороченому вигляді своїми словами.

Методичні настанови

Розвиток дитини, її соціалізація, вироблення моральних цінностей відбуваються насамперед у процесі спілкування, через культуру взаємин з іншими людьми. Саме в шкільному оточенні інтенсивний обмін моральними цінностями, набувається соціальний досвід, який залежить від організації цього середовища, його педагогічної спрямованості.

Виховне значення колективу, його впливу на особистість учня досить суттєве. Оскільки кожен учень щодня перебуває в класі, то й клас (свідомо чи несвідомо) впливає на нього.

Колектив – не застигла структура, він постійно розвивається, проходячи певні стадії. Стадійність розвитку колективу є вираженням внутрішньої діалектики його становлення, в основі якої – рівень взаємовідносин між вихователем і вихованцями, між членами колективу. Шкільний колектив у своєму розвитку проходить чотири стадії:

1. I стадія – створення колективу учнів (тривалість 1,5-2 місяці);
2. II стадія – поширення впливу активу на весь колектив (тривалість 1-1,5 року);
3. III стадія – вирішальний вплив громадської думки, більшості. Усвідомлення громадської думки колективу всіма учнями;
4. IV стадія – самовиховання як вищий тип виховання в колективі.

На основі багаторічної практики В.О. Сухомлинський сформулював і теоретично обґрунтував вплив колективу на школяра з урахуванням його індивідуальних особливостей розвитку, духовного світу. Позитивний вплив класних колективів нероздільний з гуманними стосунками в них. Душевній рівновазі дитини, як зазначав В.О. Сухомлинський, сприяє обстановка цілеспрямованої творчої праці, доброзичливі товариські взаємовідносини, відсутність подразливості, нетерпимості і ін.

Шкільний колектив при педагогічно правильному керівництві ним з боку вихователів може сприяти самореалізації, розвитку і збагаченню природних задатків учнів, її творчої індивідуальності, прилученню школярів до духовних цінностей суспільства, формуванню певних якостей особистості: відповідальності, непримиренності до егоїстичної байдужості, дисциплінованості, доброти і т. ін.

У педагогів є реальна можливість піклуватися про кожного учня і кожному забезпечити сприятливе для його індивідуального розвитку місце в системі колективних відносин, що надає вагомий вплив на всю систему виховного процесу в закладі загальної середньої освіти. Головною причиною слабого впливу колективу на дітей є недостатній діапазон тих соціальних ролей, які може запропонувати колектив індивіду.

Основою згуртування колективу є сумісна колективна діяльність, в якій відбувається спілкування школярів, розвиток всіх сфер їхньої життєдіяльності: інтелектуальної, емоційної, вольової. Але сумісна діяльність забезпечує розв'язання даної задачі, якщо цілі діяльності є захоплюючими хоча б для більшості його членів. Щоб мета діяльності стала мотивом окремого учня, важливо пояснювати, переконувати в її необхідності, створювати ситуацію співпереживання з тими людьми, з якими виконується справа. Зміст діяльності може бути різним: самообслуговування, підготовка до вечора, виробнича праця, організація дозвілля, навчальна діяльність, ігрова та ін. Головне в організації діяльності – це мета і засоби її досягнення.

Отже, гуртуванню колективу сприяють: постановка перспективи, традиції, робота з організаторами, пред'явлення вимог, педагогічно доцільна позиція дорослих, колективна творча діяльність. Велике значення для виховання особистості школяра має їх участь у діяльності дитячих і громадських організацій.

Готуючись до заняття, опрацюйте рекомендовану літературу з теми. Особливу увагу зверніть на особливості роботи педагога на різних етапах розвитку колективу.

Завдання для самостійної роботи:

1. Заповніть таблицю та дайте стисло характеристику:

Сутність поняття «колектив»	Функції колективу	Ознаки дитячого колективу

2. Назвіть та охарактеризуйте типи колективу, які існують у сучасному закладі загальної середньої освіти.

3. Заповніть таблицю:

Стадії розвитку шкільного колективу	Характеристика	Особливість роботи педагога

4. Визначте, які шляхи згуртування колективу розглянуто у «Педагогічній поемі» А.С. Макаренка.
5. Скласти кросворд з запропонованих термінів до семінарського заняття (з відповідями).

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте сутність поняття «колектив».
2. Назвіть функції колективу.
3. Розкрийте закони життя дитячого колективу, які визначив А. С. Макаренко.
4. Назвіть стадії розвитку колективу. Схарактеризуйте їх.
5. Обґрунтуйте основні шляхи формування колективу.
6. Назвіть головні напрями і засоби згуртування учнівської групи та розвитку в ній колективістських відносин за умов закладу загальної середньої освіти.
7. Розкрийте взаємозв'язок між особистістю і колективом.
8. Обґрунтувати, як впливає особистість на колектив. Навести приклади.
9. Назвіть можливі позитивні та негативні наслідки формування особистості засобами колективу.

Література:

1. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання: навч. посіб. К.: Вища шк., 2005. 343 с.
2. Лозова В. І., Троцько Г. В. Теоретичні основи виховання і навчання: навчальний посібник / Харк. держ. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. Харків: «ОВС», 2002. 400 с. 2.
3. Ярошук Л.Г. Методика виховної роботи. Навч.-метод. Комплекс. К.: Видавничий Дім «Слово», 2012. 320 с.
4. Казанжи І. Теорія і методика виховної роботи в школі І ступеня. Навчальний посібник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2014. 296 с.
5. Марків В. М. Теорія виховання: навчально-методичний посібник / Володимир Миколайович Марків. Кривий Ріг: КПП, 2015. 241 с.
6. Кондрашова, Л.В., Лаврентьєва, О.О., Зеленкова, Н.І. Методика організації виховної роботи в сучасній школі: навчальний посібник. Кривий Ріг: КДПУ, 2008. 187 с.
7. Волкова Н.П. Педагогіка. Київ.: «Академія», 2012. 616 с.
8. Фіцула М.М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. К.: Видавничий центр «Академія», 2007. 560 с.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 4

*Нехай учитель поспішає до дітей, радіє кожній зустрічі з ними,
тоді й діти поспішатимуть у школу
і щиро радітимуть кожній зустрічі зі своїм учителем*
Ш. Амонашвілі

Мета: сприяти осмисленню здобувачів вищої освіти завдань, функцій, провідних напрямів роботи класного керівника, основних вимог до його особистості та діяльності, стимулювати розвиток педагогічних умінь у майбутніх вчителів,

зокрема умінь аналізувати, моделювати, конструювати, регулювати, організовувати виховний процес.

Ключові поняття: класний керівник, діяльності класного керівника, функції та обов'язки, зміст та форми виховної роботи

Тема: Виховна робота сучасного класного керівника

ПЛАН

1. Класний керівник у сучасному закладі загальної середньої освіти, його функції та обов'язки.
2. Вимоги до сучасного класного керівника.
3. Професіограма особистості і діяльності класного керівника.
4. Посадові обов'язки класного керівника, його завдання і функції. Циклограма діяльності класного керівника.
5. Організаційно-педагогічна робота класного керівника

Методичні поради при підготовці до семінарського заняття

З метою узагальнення вивченого, успішного виконання завдань самостійної роботи, опрацювати рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані питання.

Визначить ключові поняття, їх визначення запишіть у словник.

Підготуйтеся до заповнення таблиці, користуючись рекомендованою літературою.

Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготуватися до виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Слід пам'ятати, що сутність конспектування полягає не в переписуванні тексту, а у виділенні основних думок тексту та записуванні їх до конспекту в скороченому вигляді своїми словами.

Методичні настанови

У сучасному закладі загальної середньої освіти повсякденне керівництво виховною роботою в класі здійснює класний керівник, котрий призначається адміністрацією закладу освіти з досвідчених учителів, що викладають у конкретному класі.

Класний керівник планує і координує всю виховну роботу з класом з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів, їх нахилів і інтересів, рівня сформованості учнівського колективу, сприяє розвитку самоврядування в класі, створює умови для організації змістовного дозвілля, проводить відповідні заходи щодо профілактики правопорушень.

Класний керівник лише частково організовує життя та діяльність учнів. У цій діяльності значну роль відіграють батьки, керівники гуртків і секцій, факультативі, позашкільні установи. Класний керівник разом з іншими також відповідає за зміст виховного процесу, за участь у ньому учнів, за формування їх життєвої позиції, за забезпечення повної відповідності характеру цілісного виховного процесу меті національного виховання.

Виконання завдань, функцій, реалізація змісту виховної роботи з класом вимагає від класного керівника необхідного рівня підготовки. Професіограма (перелік науково обґрунтованих вимог) сприяє ефективному профвідбору

абітурієнтів, підготовці майбутніх педагогів до виконання у майбутньому функцій класного керівника, підбирати кандидатури на класного керівника в педагогічному колективі.

Робота класного керівника – це цілеспрямована, системна, планована діяльність, яка будується на основі програми виховання всього освітнього закладу, аналізу попередньої діяльності, позитивних та негативних тенденцій суспільного життя, на основі особистісно-орієнтованого підходу з урахуванням актуальних завдань, що стоять перед педагогічним колективом закладу освіти, і ситуації у класному колективі, міжетнічних, міжконфесійних відносин.

Готуючись до заняття, опрацюйте рекомендовану літературу з теми. Особливу увагу зверніть на особливості роботи класного керівника на різних етапах розвитку колективу.

Завдання для самостійної роботи:

1. Заповніть таблицю «Класний керівник у сучасному закладі загальної середньої освіти»

Розкрийте поняття «класний керівник»	Завдання класного керівника	Основні функції діяльності класного керівника	Основні обов'язки класного керівника

2. **Сформулюйте вимоги до сучасного класного керівника** (див. «Про затвердження Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти» від 6 вересня 2000 року N 434 (зі змінами, внесеними згідно з наказом МОН України від 29.06.2006 р. N 489)).
3. Розкрийте значення плану виховної роботи в діяльності класного керівника, його зміст і можливі зразки оформлення.
4. Заповніть таблицю «Організаційно-педагогічна робота класного керівника»

Пріоритетні напрями в роботі класного керівника	Критерії оцінювання роботи класного керівника	Вимоги щодо складання плану роботи класного керівника

5. Скласти орієнтовний план виховної роботи з учнями (на рік) відповідно до вимог і завдань сучасного закладу освіти.
6. Скласти кросворд з запропонованих термінів до семінарського заняття (з відповідями).

Питання для самоконтролю

1. У чому полягає специфіка роботи класного керівника у порівнянні з обов'язками вчителя-предметника?
2. Сформулюйте вимоги до сучасного класного керівника.
3. Назвіть особливості організаційно-педагогічної роботи класного керівника.
4. Розкрийте пріоритетні напрями в роботі класного керівника.
5. Розкрийте зміст і методику роботи класного керівника за найважливішими напрями його діяльності.
6. Розкрийте зміст професіограми вчителя-вихователя. Які основні напрями роботи класного керівника?

7. Які форми організації роботи з дітьми ви знаєте? Розкрийте значення плану виховної роботи в діяльності класного керівника, його зміст і можливі зразки оформлення.
8. Охарактеризуйте вимоги щодо складання плану роботи класного керівника.

Література:

1. Лозова В. І., Троцько Г. В. Теоретичні основи виховання і навчання: навчальний посібник / Харк. держ. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. Харків: «ОВС», 2002. 400 с. 2.
2. Ярощук Л.Г. Методика виховної роботи. Навч.-метод. Комплекс. К.: Видавничий Дім «Слово», 2012. 320 с.
3. Марків В. М. Теорія виховання: навчально-методичний посібник / Володимир Миколайович Марків. Кривий Ріг: КПІ, 2015. 241 с.
4. Кондрашова, Л.В., Лаврентьєва, О.О., Зеленкова, Н.І. Методика організації виховної роботи в сучасній школі: навчальний посібник. Кривий Ріг: КДПУ, 2008. 187 с.
5. Довідник класного керівника в запитаннях та відповідях / авт.-упоряд. М. Є. Канцедал, О. М. Кравцова. Х.: Веста: Видавництво «Ранок», 2006. 384 с.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 5

Майстерність вихователя не є якимось особливим мистецтвом, що вимагає таланту, але це спеціальність, якої треба навчитись, як треба навчати лікаря його майстерності, як треба навчати музиканта
А. С. Макаренко

Тема: Методика підготовки виховних заходів

Мета: навчити застосовувати теоретичні знання в практичній діяльності, ознайомити з методикою організації виховної справи та з критеріями оцінювання ефективності виховного процесу, спроектувати модель колективної творчої справи

Ключові поняття: виховний захід, алгоритм заходу, виховна година, колективна творча справа, критерії оцінювання заходу

ПЛАН

1. Виховний захід як інструмент впливу на учнівський колектив.
2. Алгоритм підготовки і проведення виховного заходу.
3. Основні вимоги до проведення виховного заходу.
4. Методика проведення виховної години
5. Методика проведення колективних творчих справ
6. Відбір методик організації виховної роботи
7. Критерії оцінювання ефективності виховного процесу

Методичні поради при підготовці до семінарського заняття

З метою узагальнення вивченого, успішного виконання завдань самостійної роботи, опрацювати рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані питання.

Визначить ключові поняття, їх визначення запишіть у словник.

Підготуйтеся до заповнення таблиці, користуючись рекомендованою літературою.

Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготуватися до виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Слід пам'ятати, що сутність конспектування полягає не в переписуванні тексту, а у виділенні основних думок тексту та записуванні їх до конспекту в скороченому вигляді своїми словами.

Методичні настанови

Заходи – це події, заняття та ситуації в колективі, що організовуються педагогами з метою безпосереднього виховного впливу на учнів. Це, насамперед, споглядально-виконавча позиція дітей і організаційна роль дорослих.

Кожен класний колектив тримається на певних традиціях, тому кожний позакласний захід потрібно створювати разом, усім колективом. На позакласних заходах можлива спільна творчість, обмін думками, творча робота зі створення колективу свого класу.

Шкільні свята, тематичні вечори, творчі й пізнавальні ігри та інші позакласні заходи не лише стали традиційними – без них не можна уявити шкільне життя, вони створюють особливе виховне середовище, це і відпочинок, і спілкування, і розвиток здібностей та інтересів учнів. Використання того чи іншого матеріалу має бути творчим. Доцільним є не сліпе копіювання, а лише опора на цікаву ідею або фрагмент сценарію, який максимально врахує здібності учнів і неповторність педагогічної ситуації у класі.

Виховні години є основним компонентом системи роботи класного керівника. Вони проводяться з різними виховними цілями. Їх форми й технології можуть мати безліч варіантів залежно від поставленої мети, віку учнів, досвіду класного керівника й шкільних умов.

Виховні години, що проводяться у системі, привчають учнів вбачати за своїми діями та вчинками їх місце в колективі, розвивають у них здатність до осмислення життєвих явищ, усвідомлювати соціальну спрямованість своєї життєдіяльності.

Судити про якість виховного заходу можна й за реакцією дітей. Їхня увага, емоційний настрій, інтерес до того, що відбувається, активність або, навпаки, байдужність говорять відразу багато про що. Більш віддалені в часі спостереження за поведінкою школярів, бесіди з ними, анкетування дозволяють глибше оцінити ефективність проробленої роботи.

Чинне місце у системі виховної роботи закладів загальної середньої освіти займають колективні творчі справи (КТС). Їх головним організатором підготовки і проведення є класний керівник.

Колективна творча справа – це вияв життєво-практичної соціальної турботи про поліпшення загального життя. Це сукупність певних дій на загальну користь і радість. Тому це – справа. І не лише справа, а колективна справа, оскільки у її плануванні, підготовці, проведенні, обговоренні беруть участь усі члени колективу. Крім того, це творча справа, тому що на кожній стадії здійснення усі вихованці

разом з вихователем мають змогу виявити свої творчі можливості у пошуку засобів, методів, прийомів, які б забезпечили її успіх. Колективні творчі справи багаті виховними можливостями, але реалізовані вони можуть бути при дотриманні всіх умов проведення.

Готуючись до заняття, опрацюйте рекомендовану літературу з теми. Особливу увагу зверніть на алгоритм підготовки і проведення виховного заходу.

Завдання для самостійної роботи:

1. Заповніть таблицю:

Назва	Мета	Функції	Форми проведення	Етапи планування
Виховний захід				
Виховна година				
Колективна творча справа				
Бесіда за «круглим столом»				
Тематична екскурсія				

2. Наведіть алгоритм підготовки і проведення виховного заходу.

3. Скласти кросворд з запропонованих термінів до семінарського заняття (з відповідями).

Питання для самоконтролю

1. Поясніть відмінність у трактуванні понять «захід», «справа», «гра».
2. У чому на ваш погляд відрізняється методика проведення тематичного виховного заходу й такого, що є складовою частиною виховної системи?
3. Наведіть алгоритм проведення виховного заходу.
4. Зробіть висновки щодо розмаїття методик організації виховної роботи та необхідності пошуку більш нових, сучасних.
5. З'ясуйте сутність понять «справа», «КТС», наведіть їх ознаки спільні риси, вкажіть відмінності.
6. Яке місце у виховній роботі мають займати КТС?
7. Наведіть етапи колективної творчості й відповідні прийоми, які використовує вихователь для активізації діяльності вихованців.
8. Які види, типи КТС Вам відомі?
9. Які умови реалізації виховних можливостей КТС?
10. Які критерії оцінювання ефективності виховного процесу ви знаєте?

Література:

1. Лозова В. І., Троцько Г. В. Теоретичні основи виховання і навчання: навчальний посібник / Харк. держ. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. Харків: «ОВС», 2002. 400 с. 2.

2. Ярощук Л.Г. Методика виховної роботи. Навч.-метод. Комплекс. К.: Видавничий Дім «Слово», 2012. 320 с.
3. Лізинський В. М. Практичне виховання в школі. Х.: Ранок, 2008. 320 с.
4. Кондрашова, Л.В., Лаврентьева, О.О., Зеленкова, Н.І. Методика організації виховної роботи в сучасній школі: навчальний посібник. Кривий Ріг: КДПУ, 2008. 187 с.
5. Довідник класного керівника в запитаннях та відповідях / авт.-упоряд. М. Є. Канцедал, О. М. Кравцова. Х.: Веста: Видавництво «Ранок», 2006. 384 с.
6. Помиткін Е. О. Робоча книга вихователя. Вип. 1. Тернопіль: ТОШПО, 2000. 300 с.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 6

*Наші діти - це наша старість.
Правильне виховання - це наша щаслива старість,
погане виховання - це наше майбутнє горе, це наші сльози,
це наша провина перед іншими людьми.*
А.С. Макаренко

Тема: Педагогічна діагностика якості виховної роботи

Мета: ознайомити здобувачів вищої освіти з діагностикою вихованості, її сутністю, сприяти осмисленню її завдань та функцій, провідних напрямів роботи класного керівника, мета, функції, ознайомити з методикою проведення соціометричної процедури

Основні поняття: діагностика вихованості, функції діагностики, види діагностики, критерії діагностики, рівні діагностики, соціометрія

ПЛАН

1. Педагогічна діагностика в роботі вихователя: зміст, етапи, методи педагогічної діагностики.
2. Програма вивчення особистості учня.
3. Програма вивчення учнівського колективу.
4. Планування виховної роботи класного керівника з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей.
5. Соціометрична техніка (за Дж. Морено).
6. Соціометрична процедура для учнів.

Методичні поради при підготовці до семінарського заняття

З метою узагальнення вивченого, успішного виконання завдань самостійної роботи, опрацювати рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані питання.

Визначить ключові поняття, їх визначення запишіть у словник.

Підготуйтеся до заповнення таблиці, користуючись рекомендованою літературою.

Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготуватися до виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Слід пам'ятати, що сутність конспектування полягає не в переписуванні тексту, а у виділенні основних думок тексту та записуванні їх до конспекту в скороченому вигляді своїми словами.

Методичні настанови

Діагностика (від грецького *diagnostikos* – здатний розпізнавати) – процес розпізнавання й оцінки властивостей, особливостей і станів людини, що полягає в цілеспрямованому дослідженні, тлумаченні отриманих результатів і їхньому узагальненні у вигляді висновку. Діагностика використовується для оцінки здоров'я, фізичного й психічного розвитку, професійної придатності, а також і в інших сферах діяльності людини.

Об'єктом діагностики якості виховної роботи є розумовий, моральний, трудовий, естетичний та фізичний розвиток учня й стан розвитку учнівського колективу.

Критерії вихованості умовно розподіляють на «тверді» і «м'які». До «твердих» критеріїв належать важливі статистичні дані, які в комплексі характеризують загальний стан вихованості молоді: кількість правопорушень і тенденції їх зміни; кількість молодих людей, котрі відбувають покарання за скоєні злочини; кількість розлучень і сімей, що розпалися; темпи поширення пияцтва, наркоманії, куріння, проституції серед молоді та багато інших показників.

Для характеристики шкільного виховання застосовуються «м'які» критерії, які допомагають педагогам дістати загальне уявлення про перебіг і результати виховного процесу.

Необхідність вивчення учнів зумовлюється потребою у визначенні вихідного рівня сформованості в дитині певних рис для удосконалення процесу навчання та виховання. Формування дитини відбувається у учнівському колективі, який є середовищем для розвитку й вдосконалення кожного окремого учня, саме через колектив вихователів впливає на процес становлення особистості, отже не менш важливим є діагностика рівня розвитку учнівського колективу.

Для реалізації такого підходу вивчення особистості учнів і учнівських колективів повинно проходити відповідно до певних вимог, які визначаються, з одного боку, основними загально-психологічними принципами, а з іншого – конкретними умовами освітнього процесу.

–Процес вивчення учнів є складною і відповідальною ділянкою роботи кожного вчителя і передусім класного керівника. Результати цієї роботи мають бути основою планування і проведення виховної роботи з учнями, а також дозволяють координувати роботу з учителями, батьками учнів та іншими вихователями, які здійснюють виховну роботу з конкретним учнем і колективом вихованців в цілому. З цією метою класний керівник ретельно і систематично має фіксувати результати діагностики особистості учнів і класних колективів.

Програма вивчення колективу має таку ж структуру, що й програма вивчення особистості, однак до неї слід додати ті розділи, що описують суто колективні стосунки: склад класу, рівень розвитку колективу, стосунки у колективі та діяльність активу, місце класного колективу у шкільному.

Соціометрична техніка, розроблена Дж. Морено, застосовується для діагностики міжособистісних і міжгрупових відносин з метою їхньої зміни, поліпшення й удосконалювання. За допомогою соціометрії можна вивчати

типологію соціального поведіння людей в умовах групової діяльності, судити про соціально-психологічну сумісність членів конкретних груп.

Використання соціометрії дозволяє проводити вимір авторитету формального і неформального лідерів для перегрупування людей у командах так, щоб знизити напруженість у колективі, що виникає через взаємну ворожість деяких членів групи. Соціометрична процедура проводиться груповим методом, його проведення не вимагає великих часових витрат (до 15 хв.). Вона дуже корисна в прикладних дослідженнях, особливо в роботах по удосконалюванню відносин в учнівському колективі.

Готуючись до заняття, опрацюйте рекомендовану літературу з теми. Особливу увагу зверніть на методику проведення соціометрії в шкільному колективі.

Практичні завдання на семінарському занятті:

Проведення соціометрії у академгрупі.

Завдання для самостійної роботи:

1. Заповніть таблицю «Педагогічна діагностика в роботі класного керівника» зміст, етапи, методи педагогічної діагностики.

Назва	Зміст	Етапи	Методи педагогічної діагностики
Педагогічна діагностика			

2. Опишіть загальна схема дій при соціометричному дослідженні.
3. Дайте стислу характеристику методів вивчення особистості учня та учнівських колективів.
4. Назвіть критерії, рівні та показники вихованості особистості учня.
5. Скласти кросворд з запропонованих термінів до семінарського заняття (з відповідями).

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте сутність діагностики вихованості.
2. У чому полягає основна мета діагностики вихованості?
3. Назвіть функції діагностики вихованості.
4. Назвіть види діагностики в роботі класного керівника.
5. Розкрийте критерії вихованості особистості учня.
6. Назвіть рівні вихованості особистості учня.
7. Назвіть ступені вихованості
8. Розкрийте показники вихованості.
9. Схарактеризуйте методи діагностики вихованості.
10. Розкрийте умови успішного діагностування вихованості.
11. У чому полягає методика проведення соціометрії?

Література:

31. Карпенчук С. Г. Теорія і методика виховання: навч. посіб. К.: Вища школа, 2005. С. 48-54.

32. Лозова В. І., Троцько Г. В. Теоретичні основи виховання і навчання: навчальний посібник. Харків, 2002. 400 с.

33. Морено, Я. Л. Соціометрія: Експериментальний метод і наука про суспільство / Пер. з англ. А. Боковинова. - М.: Академічний Проект, 2001.

34. Омеляненко В.Л., Кузьминський А. І. Теорія і методика виховання: навч. посіб. К., 2008. 415 с.

35. Марків В. М. Теорія виховання : навчально-методичний посібник / Володимир Миколайович Марків. Кривий Ріг: КПІ, 2015. 241 с.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 7-8

Якщо Ви бажаєте, щоб діти творили, створювали художні образи, перенесіть з вогника своєї творчості хоча б одну іскру в свідомість дитини. Якщо Ви не вмієте творити, або вам здається пустою забавою спуститися до світу дитячих інтересів, – нічого не вийде.
В. Сухомлинський

Тема: Захист виховного заходу

Мета: сприяти виробленню у здобувачів вищої освіти необхідних професійних умінь та навичок організації і здійснення виховної роботи з основних напрямків виховання, навчити здобувачів вищої освіти розкривати особливості методики підготовки та проведення виховних заходів, добирати матеріал та готувати сценарії, проводити визначені форми виховної роботи на практиці

Методичні поради при підготовці до семінарського заняття

З метою узагальнення вивченого уважно опрацюйте методичні рекомендації до підготовки та проведення виховного заходу (Додаток А).

Оберіть форму і тему заняття. Скористайтесь основними орієнтирами виховання учнів 5-7 класів закладу загальної середньої освіти.

Визначте клас для того, щоб врахувати при підготовці і проведенні вікові особливості учнів.

Доберіть зміст, скориставшись наявними джерелами.

Складіть список літератури та Інтернет-джерел до заходу.

Продумайте використання засобів виховання. Вкажіть обрані засоби в конспекті.

Складіть сценарій виховного заходу з використанням методики проведення обраної форми виховної роботи.

Підготуйте засоби виховання.

Методичні настанови

1. Підготовка до проведення виховного заходу має займати не менше 7-8 днів.
2. Тема виховного заходу залежить від віку учнів, рівня розвитку первинного колективу.
3. Тема виховного заходу має викликати в учнів інтерес.
4. Складіть сценарій виховного заходу, чітко визначивши тему, мету, необхідне обладнання, етапи.
5. Доберіть для виховного заходу цікавий матеріал, який спонукав би учнів до активної участі у його проведенні.

6. Забезпечуйте мажорний тон у спілкуванні з учнями.
7. Заохочуйте учнів до активної участі у підготовці, організації та проведенні виховного заходу.
8. Ураховуйте особливості соціально-психологічного розвитку дітей різного шкільного віку.
9. Створюйте сприятливі умови для різнобічного розвитку учнів у процесі підготовки та проведення виховного заходу.
10. Навчайте дітей спілкуватися, виховуйте у них толерантність.
11. Поважайте думки всіх вихованців, особливо нестандартні.
12. Залучайте всіх учнів до організації та проведення виховного заходу, не залишайте поза увагою несміливих.
13. Вивчайте інтереси учнів для визначення подальших тем виховних заходів.

Практичні завдання на семінарському занятті:

1. Підготовка і проведення одного виховного заходу в школі, складіть його сценарій, проаналізуйте хід підготовки, проведення і досягнуті результати (Додаток А).
2. Аналіз виховного заходу, проведеного іншим здобувачем вищої освіти (Додаток Б).

Література:

1. Александрова В.А. Виховання у старшокласників громадянськості. Класному керівнику. 2016. №8. С. 37-45.
2. Артемчук В. К. Нема без кореня рослини, а нас, людей, - без Батьківщини. *Позакласний час*. 2010. № 6. С. 29-30.
3. Баланович О. В. Це моя Україна. *Класному керівнику. Усе для роботи*. 2016. № 7. С. 17-22.
4. Балик В. Й. Я єсть народ, якого правди сила ніким звойована ще не була! *Класному керівнику. Усе для роботи*. 2016. № 6. С. 19–22.
5. Благодійність у школі: практичний посібник / упоряд. Н. Чиренко. К.: Шкільний світ, 2014. 128 с.
6. Бех І. Патріотичне і громадянське виховання: лінії зіткнення та розмежування. *Рідна школа*. 2016. № 8-9. С. 8-10.
7. Бех І., Чорна К. Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. *Шкільний світ*. 2014. № 23. С. 5-21.
8. Большакова Н. О. Проектування системи національно-патріотичного виховання в школі. *Виховна робота в школі*. 2015. № 12. С. 18-26
9. Боковець І. І. Молодь – за толерантність: (виховний захід, 10-11 кл.). *Виховна робота в школі*. 2012. №10. С. 27-29.
10. Бранець М. М., Клиш Г. П. Я - патріот і господар своєї землі: національно-патріотичний проект. *Все для вчителя*. 2016. № 7. С. 29.
11. Буйна Н. А. Взаємодія школи, сім'ї, громадськості у формуванні свідомого громадянина-патріота. *Виховна робота в школі*. 2016. № 2. С. 8-10.
12. Венгерак Т. О. Система позакласної та виховної роботи. *Світ виховання*. 2010. № 1. С. 22–24.
13. Видиш С. Сутність позакласної виховної роботи. *Директор школи. Україна*. 2010. № 4. С. 31–36.

13. Врублевська М. О. Комплексно-цільова програма з удосконалення системи громадянського виховання «Ми – українці» (2016-2021 рр.). *Виховна робота в школі : Науково-методичний журнал*. 2016. №6. С. 15-31
14. Години спілкування. 5-7 класи / упоряд. Н. Чиренко. К.: Шкільний світ, 2014. 120с.
15. Голозубова Н. І. Дерево міцне корінням, а людина - родом: (Історія моєї родини в історії мого села) (1-9 кл.). *Виховна робота в школі*. 2012. №9. С. 24-27.
16. Етновиховний простір сучасного загальноосвітнього навчального закладу: теорія і практика: методичний посібник / за ред. докт. пед. наук., профес. Н.В. Лисенко. К.: Педагогічна думка, 2012. 208 с.
17. Єщенко М. М. Шляхи забезпечення всебічного розвитку учнів у позакласній виховній роботі. *Виховна робота в школі*. 2014. № 2. С. 2–6.
18. Запальська Ю. Любіть свою хату, хоч і небагату: (родинне свято, 9 кл.). *Виховна робота в школі*. 2012. №10. С. 48-52.
19. Ільченко Л. М. Мова – коштовний скарб народу: (До Дня української писемності та мови, 7 кл.). *Виховна робота в школі*. 2012. №10. С. 30-39.
20. Інтелектуальні ігри. 5-11 класи / упоряд.: Л. Шелестова, Н. Чиренко, Н. Чернякова. К.: Шкільний світ, 2012. 128 с.
21. Капелько І. І. Формування національної свідомості засобами родинно-патріотичного виховання та шляхом використання інформаційно-комунікаційних технологій. *Педагогічна майстерня*. 2017. № 1. С. 27-31
22. Клокач Л. В. Тернистими стежками: (до Дня вшанування жертв голодомору, 6-7 кл.). *Виховна робота в школі*. 2012. № 10. С. 12-13.
23. Колісніченко В. М. Символи держави і народу : школа патріотичного виховання. *Позакласний час*. 2015. № 1. С. 5-8.
24. Кратасюк Л. Я люблю Україну [Текст]. *Відкритий урок: розробки, технології, досвід*. 2014. № 9. С. 75–79.
25. Крупська Н. М. Вечір знайомства «Здоров'я наших дітей» (батьківські збори-тренінг, 5 кл.). *Виховна робота в школі*. 2012. №10. С. 9-11.
26. Леонов О. Позакласна фізкультурно-оздоровча робота як засіб виховання фізичної культури школярів. *Фізичне виховання в школі*. 2010. № 4. С. 42–44.
27. Марченко Т. Організація діяльності класного керівника у виховній роботі. *Шкільний світ*. 2012. № 36. С. 5-10
28. Мельниченко І. М. Формування громадянської та національної самосвідомості особистості в поліетнічному освітньому середовищі: методичні рекомендації та розробки уроків і виховних годин. *Початкове навчання та виховання: Науково-методичний журнал*. 2016. №22/24. С. 39-52.
29. Методичні рекомендації щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах. *Початкова освіта*. 2015. № 13. С. 9-11
30. Оржеховська В.М., Федорченко Т.Є. Технології розбудови виховної системи загальноосвітнього навчального закладу : навчально-методичний посібник. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. 172с
31. Охредько О. Ігрові методи навчання: Реалізуємо ідеї життєтворчості *Директор школи*. 2010. №31. С. 22.
32. Передерій О. П. Ми – українці!. *Виховна робота в школі*. 2015. №8. С. 16–21.
33. Перенчук Л. Методичні рекомендації щодо планування виховної роботи класного керівника. *Класному керівнику. Усе для роботи*. 2012. №9. С. 8-16.

34. Політико С. В. Докладно про вітаміни. *Виховна робота в школі*. 2012. №8. С. 54-55.
35. Приходько Ю. М. «Я люблю Україну»: (конкурс-гра). *Шкільний бібліотекар*. 2016. № 4. С. 8-11.
36. Рожкова С. Б. Сім'я та здоров'я. *Класному керівнику. Усе для роботи*. 2012. №9. С. 44-45.
37. Срібненко О. О. Виховуємо любов до Батьківщини. *Все для вчителя*. 2016. № 10. С. 7.
38. Ступак Т., Солодовник Н. Творчі та ігрові форми проведення класної години *Заступник директора школи*. 2012. №11. С. 49-65.
39. Ціннісне ставлення до суспільства та держави: виховні заходи. 5-8 класи / упоряд. Л. Шелестова, Н. Чиренко, Н. Чернякова. К.: Шкільний світ, 2012. 128 с.
40. Ціннісне ставлення до сім'ї, родини, людей: виховні заходи. 5-8 класи / упоряд. Л. Шелестова, Н. Чиренко, Н. Чернякова. К.: Шкільний світ, 2012. 128 с.
41. Янушек. О. В. Морально-етична позиція старших підлітків як вияв оцінно-ціннісного ставлення до себе. *Виховна робота в школі*. 2012. №8. С. 5-12.

ДИДАКТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) є видом позааудиторної індивідуальної роботи здобувача вищої освіти навчального, навчально-дослідного характеру, яке використовується в процесі вивчення програмного матеріалу навчального курсу і завершується складанням підсумкового заліку.

Мета ІНДЗ. Самостійне вивчення частини програмного матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань студента з навчального курсу та розвиток навичок самостійної роботи.

Зміст Індивідуального навчально-дослідного завдання (ІНДЗ)
ІНДЗ – це завершена теоретична або практична робота в межах навчальної програми спецкурсу «Методика виховної роботи», яка виконується на основі знань, умінь і навичок, отриманих у процесі лекційних, семінарських, практичних та лабораторних занять, охоплює декілька тем або зміст навчального курсу в цілому.

Види ІНДЗ:

- медіапрезентація з теми (модуля) або вузької;
- розв'язування та складання розрахункових або практичних (наприклад, ситуативних) задач різного рівня з теми (модуля) або курсу;
- написання тез доповіді з тематики наукової роботи.

Найбільш зручна форма перевірки ступеня освоєння знань і навичок подібного роду – медіапрезентація, що представляють свого роду мікродослідження або моделі майбутніх досліджень.

1. Написання тез на конференцію «Нова українська школа» (апробація курсової роботи).
2. Складання сценарію виховного заходу.
3. Захист виховного заходу.
4. Медіапрезентація з актуальних питань методики виховної роботи

Теми медіапрезентацій

1. Мета, завдання, закономірності, принципи, виховної роботи.
2. Основні напрями діяльності класного керівника.
3. Характеристика національного виховання учнів (зміст, форми, методи, засоби).
4. Планування роботи класного керівника.
5. Методи формування свідомості особистості.
6. Характеристика морально-етичного виховання учнів (зміст, форми, методи, засоби).
7. Методи формування суспільної поведінки учнів.
8. Учнівський клас як колектив: характеристика, етапи формування, принципи та перспективи розвитку, структура, органи управління, розподіл доручень та обов'язків, рівень вихованості, ідеологія.
9. Класні виховні години: тематика, методика проведення.

10. Прийоми та засоби виховання учнів.
11. Основні функції класного керівника.
12. Позакласні форми та методи виховної роботи (круглі столи, гуртки за інтересами, спортивні секції, дискусійні клуби, радіогазета тощо).
13. Критерії оцінювання роботи класного керівника.
14. Планування та проведення загальношкільних масових виховних заходів.
15. Організація естетичного виховання учнівської молоді.
16. Шкільне самоврядування: структура, функції, напрями діяльності.
17. Методи стимулювання діяльності й поведінки учнів.
18. Правове виховання учнів.
19. Методи контролю й аналізу ефективності виховання учнів.
20. Основні вимоги до плану виховної роботи класного керівника.
21. Характеристика екологічного виховання учнів (зміст, форми, методи, засоби).
22. Загальна характеристика напрямів виховання учнів.
23. Характеристика економічного виховання учнів (зміст, форми, методи, засоби).
24. Групові форми виховної роботи.
25. Характеристика трудового виховання учнів (зміст, форми, методи, засоби).
26. Індивідуальні форми виховної роботи.
27. Характеристика фізичного виховання учнів (зміст, форми, методи, засоби).
28. Планування роботи класного керівника.
29. Методи контролю й аналізу ефективності виховання учнів.
30. Характеристика екологічного виховання учнів (зміст, форми, методи, засоби).

Структура методичної розробки виховного заходу

Методична розробка виховного заходу має містити такі основні пункти:

- Назва заходу;
- Форма проведення;
- Виховна мета заходу;
- Місце проведення (класна кімната, бібліотека, музей, спортивний майданчик тощо);
- Обладнання;
- План проведення;
- Опис підготовчого етапу (якщо він містить важливі справи);
- Хід проведення;
- Список використаних джерел.

Всі перелічені пункти є необхідними для визначення змісту заходу, його доцільності, ретельної підготовки. Вони дозволяють організатору заходу з'ясувати необхідні засоби, методи, прийоми виховного впливу.

Проведення заходу. (Хід проведення)

а) Вступне слово вчителя чи вченого, який повідомляє тему та мету проведення виховного заходу. Причому, наголошує на актуальності і важливості цього заходу задля розвитку учнів та учнівського колективу. Іноді цей етап може

бути представлений у вигляді інсценівки, урочистого привітання гостей та учасників, у віршованій чи ігровій формі. Головним завданням при цьому має бути – налаштувати учасників на майбутню діяльність.

б) Безпосереднє проведення заходу, хід якого залежить від тієї форми, яка для нього обрана. Це можуть бути: бесіда, обговорення проблеми, попередньо підготовлені виступи учнів, перегляд і аналіз кінофільму, діафільму, творів образотворчого мистецтва, обговорення прочитаної книжки, статі, виступи запрошених цікавих людей, вікторина тощо.

в) Підведення підсумків, рефлексія.

Іноді буває так, що захід закінчено, але не завершено, тобто учнями залишається неусвідомленим виховний ефект від проведеного часу.

Такий аналіз підсумків необхідний і він має дві основні функції – **організуючу й виховну**: регулярний аналіз сприяє кращій організації роботи, спонукає більш серйозно ставитися до дорученої справи, оскільки його підсумки й результат не залишаються непоміченими, а піддаються оцінці, аналіз – також і гарна школа виховання спостережливості, самокритичності, вимогливості, формування суспільної думки, правильного ставлення до критики, підвищення педагогічної майстерності.

Аналізуючи виховний захід, треба, насамперед, фіксувати позитивні результати, вказувати ті прийоми, умови, методи, які привели до успіху, з'ясувати причини невдач.

Рекомендації щодо змісту та оформлення мультимедійних презентацій

Комп'ютерні презентації досить часто застосовуються при проведенні семінарів, конференцій і в ході навчального процесу. За допомогою програм для створення презентацій користувачі, які не є фахівцями у галузі інформаційних технологій, мають можливість створити змістовну яскраву електронну презентацію.

Презентація (від англ. presentation – представлення, показ) – це набір картинок–слайдів на певну тему, який зберігається у файлі спеціального формату. Кожен слайд може містити довільну текстову, графічну та відеоінформацію, анімацію, звук, діаграми і графіки, табличні й інші матеріали.

Основною відмінністю презентацій від решти способів представлення інформації є їх особлива насиченість змістом та інтерактивність, тобто здатність певним чином змінюватися й реагувати на дії користувача. Переваги мультимедійної презентації:

- унаочнює матеріали, що презентуються;
- підвищує оперативність і об'єктивність оцінювання результатів наукового дослідження;
- гарантує безперервний зв'язок викладач–здобувач;
- сприяє розвитку продуктивних, творчих функцій мислення здобувачів вищої освіти, формуванню операційного стилю мислення.

Сучасне мультимедіа заняття часто супроводжується презентацією в якості наочного посібника чи зорового ряду. Презентація до заняття допомагає зробити матеріал наочніше, доступніше, допомагає полегшити розуміння і запам'ятовування матеріалу. Готуючи презентацію необхідно продумувати структуру, мету і завдання, методи і прийоми. Вибір типу інформації, схем структуризації даних та порядок їх викладу здійснюється відповідно до мети створення презентації.

Оформлення слайдів:

Стиль. Всі слайди презентації повинні бути виконані в програмі Microsoft Power Point будь-якої версії в єдиному стилі. У всіх слайдах повинен бути один шаблон, який відповідає шаблону до представленої теми (в деяких випадках може бути нейтральним). Дотримання єдиного стилю оформлення. Відповідність стилю оформлення презентації (графічного, звукового, анімаційного) змісту презентації. Уникати стилів, які можуть відволікати увагу від самої презентації. Допоміжна інформація (кнопки керування) не повинні переважати над основною інформацією (текстом, ілюстраціями).

Фон. Використовувати для фону слайда психологічно комфортних тонів; фон повинен бути елементом заднього (другого) плану: виділяти, відтінити, підкреслювати інформацію, розміщену на слайді, але не затуляти її; Стимулюючі (теплі) кольори – збуджують і діють як подразники (червоний, жовтогарячий, жовтий). Дезінтигруючі (холодні) – заспокоюють, викликають сонливий стан (фіолетовий, синій, блакитний, синьо-зелений, зелений) Нейтральні кольори: світло-рожевий, жовто-зелений, брунатний. В мультимедійній презентації необхідно підібрати таке співвідношення: фон – колір шрифту, яке не стомлює очі і дозволяє легко читати текст.

Запам'ятайте: Використовуючи заливку, з'ясуйте, наскільки читабельними будуть ваші слайди. Найкращим для сприймання є білий фон.

Використання кольорів. На одному слайді рекомендується використовувати не більше трьох кольорів: один для фону, один для заголовку, один для тексту. Для фону та тексту слід використовувати контрастні кольори. Переважний колір шрифту – синій, чорний, темно-коричневий, темно-зелений. Можна використати червоний і його відтінки, у заголовках. Оптимальне поєднання кольорів шрифтів і фону: білий на темно-синьому, чорний на білому, жовтий на синьому. Кольорова схема повинна бути однаковою для всіх слайдів.

Анімаційні ефекти Доцільно використати можливості комп'ютерної анімації для представлення інформації на слайді. Не варто зловживати різноманітними анімаційними ефектами, вони не повинні відволікати увагу від змісту інформації на слайді. Анімації використовуються для того, щоб зробити наголос, виділити деякі ключові слова, назви, відділити один абзац від іншого тощо.

Запам'ятайте: велика кількість анімаційних ефектів дратує! Додаткові ефекти не повинні перетворюватись на самоціль. Їх слід звести до мінімуму й використати, тільки щоби привернути увагу глядача до ключових моментів демонстрації. Звукові та візуальні ефекти в жодному випадку не повинні виступати на передній план і затуляти сприйняття корисної інформації. В титульному і завершувальному слайді використання анімаційних об'єктів не допускається.

Представлення інформації:

Зміст інформації. Використовуйте короткі слова і речення. Зведіть до мінімуму кількість прикметників, прикметників, прислівників. Заголовки повинні привертати увагу аудиторії.

Розміщення інформації на слайді. Краще обирати горизонтальне розміщення інформації. Найбільш важлива інформація розміщується в центрі слайда. Якщо на слайді розміщено зображення, то надпис розміщується під

ним. Рівень запам'ятовування інформації залежить від її розташування на екрані. У лівому верхньому кутку слайду розташовується найважливіша інформація

33%	28%
16%	23%

Розміщення таблиць, графіків. Таблична інформація вставляється в матеріал, як таблиця текстового процесора MS Word або табличного процесора MS Excel. Не слід використовувати таблиці з великою кількістю даних. Діаграми готуються з використанням майстра діаграм табличного процесора MS Excel.

Шрифти. Шрифти для використання: Times New Roman, Arial, Arial Narrow. Для заголовків – не менше 24. Для інформації – не менше 18. Не слід змішувати різні типи шрифтів в одній презентації. Не слід користуватися прописними буквами (вони ускладнюють читання). Текст повинен читатись на відстані 6–8 метрів від монітору. Колір і розмір шрифту має бути підібраний так, щоб всі надписи чітко читати на вибраному полі слайду.

Способи виділення інформації. Слід використовувати: рамки, границі, заливку, штриховку, стрілки, рисунки, діаграми, схеми для ілюстрування найбільш важливих фактів. Щоб виділити інформацію слід використати жирний шрифт, курсив або підкреслювання.

Об'єм інформації. Не варто перевантажувати слайд інформацією (одночасно запам'ятовується не більше 3–х фактів, висновків, визначень). Найбільша ефективність досягається тоді, коли ключові пункти відтворюються по одному на кожному окремому слайді. Потрібно використовувати короткі слова та речення. Найбільш важлива інформація повинна знаходитись в центрі екрану.

Види, формат слайдів. Щоб урізноманітнити способи подачі інформації, необхідно використовувати різні види слайдів: з текстом, з таблицями, з діаграмами. Параметри сторінки: – розмір слайдів – екран; – орієнтація – альбомна. довжина рядка не більше 36 знаків; відстань між рядками усередині абзацу 1,5, а між абзаців – 2 інтервали. Розмір файлу повинен бути не більш ніж 2Мб. Для файлу мультимедійної презентації слід надати ім'я, він повинен мати розширення ppt. Наприклад: Петренко А.С. – petrenko_as.ppt або as_petrenko.ppt.

Типові помилки у презентаціях:

1. Відсутність титульного слайду з темою, прізвищем, повним ім'ям та по батькові автора презентації і наукового керівника роботи.
2. Відсутність останнього слайду зі словами «Дякую за увагу!».
3. Відсутність висновків.
4. Слайд містить обсяг інформації завеликий для сприйняття.
5. Недоцільне використання анімації (займає багато часу, заважає логіці сприйняття змісту, надмірна кількість анімаційних об'єктів).
6. Неправильне розміщення графіків, таблиць, рисунків.
7. Неправильно підібраний фон, різні стилі.

ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

До засобів діагностики навчальних досягнень студентів віднесено: поточне опитування; перевірка конспектів студентів; співбесіда зі студентами під час індивідуальних занять; захист медіа презентацій та ІНДЗ, модульна контрольна робота.

Тест

1. Яка головна мета національного виховання?
  - набуття молодим поколінням соціального досвіду;
  - успадкування духовних надбань українського народу;
  - досягнення високого рівня культури міжнаціональних взаємин;
  - формування у молоді незалежно від національної належності особистісних рис громадян України, розвиненої духовності, фізичної досконалості, художньо-естетичної, правової, трудової, екологічної культури.
2. Визначте основні принципи організації виховного процесу :
  - гуманізм;
  - демократизм;
  - єдність сім'ї та школи;
  - наступність та спадковість поколінь
3. З наведених нижче положень доберіть ті, які, на Вашу думку, обов'язково повинні входити психолого-педагогічної характеристики класного колективу:
  - стан роботи з психолого-педагогічної освіти батьків та учнів;
  - загальні відомості про класний колектив, взаємовідносини в колективі;
  - тематика класних годин і зборів, проведених з учнями;
  - масові соціально-психологічні явища в колективі;
  - участь класу в житті школи;
  - роль учнівського колективу в організації життя класу;
  - типові особливості окремих учнів як членів колективу
4. Визначте фактори розвитку особистості школяра :
  - Соціальні умови;
  - Біологічні фактори;
  - Фактор саморозвитку;
  - Фізичні фактори.
5. Визначте умови ефективності виховного процесу :
  - макросередовище;
  - матеріальні умови;
  - мікросередовище;
  - групи неформального спілкування;
  - педагогічний колектив.
6. Назвіть джерела виховного впливу на особистість школяра :
  - сім'я;
  - педагогічний колектив;
  - учнівський колектив;
  - групи неформального спілкування;
  - мікросередовище;
  - громадськість.

7. Визначте складові елементи організації життя учнівського колективу :

- система самоврядування і самообслуговування ;
  - система ролей (доручень) ;
  - система норм, правил поведінки, традицій;
  - система відповідальності та стимулювання ;
  - система відносин ;
  - система дозвілля.

8. Які, на Вашу думку, критерії оцінки діяльності вчителя як вихователя в індивідуальній роботі зі школярами є основними :

- вміння визначати найближчі виховні завдання і перспективи в роботі з кожним учнем;
- створення атмосфери взаємної доброзичливості, взаємодопомоги;
- врахування і використання виховної ролі родини;
- вміння вести психолого-педагогічні спостереження і використовувати інформацію про особисті якості учнів;
- організація спільної діяльності, спрямованої на КТС.

9. Визначте основні функції самоосвітньої роботи педагога-виховника над підвищення рівня професійної майстерності :

- поповнення, удосконалення і збагачення знань педагогів-виховників;
- прилучення до досягнень світової та національної культури, педагогічних традицій, нових світових і вітчизняних технологій виховання учнівської молоді ;
- розвиток мотивів творчої виховної діяльності;
- розвиток сучасного стилю педагогічного мислення;
- формування готовності до професійної самоосвіти й самовдосконалення.

10. Назвіть основні напрями діяльності класного керівника :

- вивчення учнів;
- формування колективу класу;
- робота з підвищення якості знань учнів;
- координація діяльності вчителів, що працюють на базі класу;
- організація позакласної виховної роботи з дітьми;
- робота з батьківською громадськістю.

11. Визначте методи формування свідомості особистості: бесіда;

- лекція;
- методи дискусійного характеру;
- переконання;
- навіювання;
- метод прикладу.

12. Визначте методи організації діяльності та формування позитивного досвіду громадської поведінки школяра :

- привчання ;
- тренування ;
- педагогічна вимога ;
- громадська думка;
- метод прогнозування ;
- створення виховних ситуацій.

13. Визначте основні критерії ефективності методичної роботи з педагогами-виховниками :

- інформаційна насиченість форм методичної роботи; постановка і оригінальність висвітлення проблем національного виховання учнівської молоді;
- тісний зв'язок вивчення теорії з практикою роботи педагога-виховника; критичний аналіз досвіду роботи;
- активні (нестандартні) форми підвищення кваліфікації педагогів-виховників.

14. З перерахованого доберіть основні умови розвитку творчої діяльності вчителя-виховника :

- створення морально-психологічних, організаційно-методичних та матеріальних умов;
- забезпечення аналітичного підходу в роботі з педагогами-виховниками;
- організація колективної роботи над проблемами виховання учнівської молоді ;
- організація психотренінгів («мозкових атак»);
- навчання прийомам імпровізування ;
- розвиток внутрішнього плану дій.

15. Виділіть визначальні групи методів організації виховної роботи в школі :

- колективний розбір проведених заходів, конфліктних ситуацій;
- методи колегіального керівництва;
- методи організаційного впливу;
- методи розпорядчого впливу.

16. Виділіть визначальні фактори гуманізації взаємин вихователів та вихованців :

- гуманізм означає органічне поєднання поваги й вимогливості до особистості;
- відносини між вчителем і учнем мають бути відносинами особистості з особистістю;
- демократизм взаємин між вчителями та учнями передбачає справедливість дій і вимоги вчителя, опору на спільну думку учнівського колективу у здійсненні педагогічних вимог;
- важливою передумовою впливу вчителів на своїх вихованців є характер зв'язку між формою та змістом їхніх взаємин.

17. Визначте основні критерії оцінки діяльності вихователів по забезпеченню ефективності виховного процесу в школі :

- вироблення педагогічних вимог до учнів;
- здійснення психолого-педагогічного діагностування виховного процесу;
- підготовка і проведення педагогічних консиліумів, «малих педрад» за участю учнів;
- вивчення вікових та індивідуальних особистостей учнів, рівня їх вихованості;
- координація роботи з вчителями-предметниками, керівниками дитячих громадських об'єднань;

- залучення школярів до пошуково-дослідникової, гурткової роботи (на основі виявлених інтересів та здібностей);
- розв'язання проблем вільного часу школярів, організації їх дозвілля;
- вивчення соціального статусу сім'ї, учнів, залучення батьків до виховної роботи з учнями.

18. Доберіть із переліку вимог до родинного виховання :

- поєднання гуманізму з вимогливістю;
- єдність слова і особистого прикладу;
- чинник часу і врахування віку;
- врахування мікросередовища;
- традиційні і нетрадиційні засоби впливу на дитину.

19. Визначте пріоритетні напрями формування громадянина України :

- художньо-естетичне освіченість і вихованість особистості;
- трудова активність, сформованість творчої, працелюбної особистості;
- фізична культура;
- формування екологічної культури (гармонійних відносин людини з природою);
- розвиток індивідуальних здібностей і таланту молоді, забезпечення умов їх самореалізації;
- довіра, повага до людських особистості, пошана її гідності і т.д.

**ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ БІБЛІОТЕКИ ПО ЗАБЕЗПЕЧЕННЮ
НАВЧАЛЬНИМИ ПІДРУЧНИКАМИ
(ПОСІБНИКАМИ) З ДИСЦИПЛІНИ**

1. Бех І.Д. та ін. Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні / І.Д. Бех [та ін.]// Книга класного керівника: довідково-методичне видання / С.В. Кириленко, Н.І. Косарева. Х.: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005. С.288-326.
3. Виховні бесіди. 5-8 класи / Л. Шелестова, Ю. Царенко. К.: Ред. загальнопед. газ., 2004. 28 с.
4. Воропай О. Перлини української культури: Звичаї нашого народу. Етнографічний нарис. Дніпропетровськ: Арт-Вертеп, 2007. 350 с.
5. Друзь З.В. Виховні технології в сучасній школі. Кривий Ріг: КДПУ, 2005. 256 с.
6. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання: навч. Посібник. К.: Вища школа, 2005. 240 с.
7. Книга класного керівника: Довідково-методичне видання / С.В. Кириленко, Н.І. Косарева. Х.: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005. 560 с.
8. Кондрашова Л.В. Превентивная педагогіка. К.: Вища школа, 2005. 31 с.
9. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності: Проект / ред. О.В.Сухомлинська. *Педагогічна газета Академії педагогічних наук України. 2000. №6 (72). червень. С. 4 – 6.*
10. Литньов В.Є. Теорія і практика громадянського виховання. Х.: Основа, 2005. 150 с.
11. Методика виховної роботи з використанням народних традицій: методичні рекомендації / Л.Є.Соколова, І.В.Соколова. Кривий Ріг: КДПУ, 2000. 50 с.
12. Мистецтво шкільного самоврядування / М. Голубенко. К.: Ред. загальнопедагог. газ., 2004. 120 с.